

TÁC ĐỘNG VÀ DỰ BÁO CHIỀU HƯỚNG CHIẾN DỊCH QUÂN SỰ ĐẶC BIỆT CỦA NGA TẠI UKRAINE

PGS, TS Nguyễn Anh Tuấn

Phó Viện trưởng, Viện nghiên cứu chiến lược ngoại giao

Nguyên Đại sứ Việt Nam tại Ukraine và Moldova

Ngày nhận bài: 18/3/2022, ngày gửi phản biện: 25/3/2022, ngày duyệt đăng: 10/4/2022.

Tóm tắt: Ngày 24/2/2022, Nga đã phát động chiến dịch quân sự đặc biệt hướng tới Ukraine, nhằm bảo đảm an ninh cho 2 nước cộng hòa tự xưng Donetsk và Lugansk. Ngay sau đó, Mỹ và EU đã đưa ra hàng loạt biện pháp trừng phạt Nga nhằm đáp trả việc đưa quân vào Ukraine, đây được coi là đợt trừng phạt có quy mô, phạm vi và mức độ lớn chưa từng có. Cho đến nay, hệ quả của cuộc chiến đã vượt ra khỏi tính toán của tất cả các bên. Trên cơ sở đánh giá tình hình, phân tích tác động của cuộc chiến đến cục diện thế giới và Việt Nam, bài viết đưa ra một số dự báo về chiều hướng của cuộc chiến Nga – Ukraine.

Từ khóa: Cuộc chiến, Nga, Ukraine, NATO, Mỹ, tác động, dự báo

1. Tình hình cuộc chiến

Ngày 22/2/2022 Nga thiết lập quan hệ ngoại giao với 2 nước cộng hòa tự xưng Donetsk và Lugansk (DPR và LPR) và sau đó triển khai chiến dịch quân sự đặc biệt hướng tới Ukraine nhằm bảo đảm an ninh cho 2 nước cộng hòa này vào 24/2/2022. Trong chiến dịch quân sự này, quan chức quốc phòng Mỹ cho rằng Nga sử dụng hơn 80 trong số khoảng 130 nhóm tác chiến cấp tiểu đoàn với mỗi nhóm có khoảng 800 - 1.000 binh lính, trong đó riêng ở khu vực Donbas có khoảng 30 nhóm tác chiến.¹

Tới cuối tháng 3/2022, khi đó nhiều nhà phân tích cho rằng, có khả năng Nga sẽ kiểm soát Thủ đô Kiev và thành lập một chính phủ thân Nga để điều hành đất nước Ukraine. Đồng thời, lực lượng gìn giữ hòa bình của Tổ chức Hiệp ước An ninh Tập thể (CSTO) do Nga dẫn đầu sẽ được triển khai trên toàn lãnh thổ Ukraine để trợ giúp chính quyền

mới của Ukraine. Đây sẽ là cơ sở để Nga có thể thiết lập một liên minh mới, một “*Liên Xô nhỏ*” bao gồm Nga, Belarus và Ukraine với các nước Trung Á làm vùng đệm, hiện thực hóa một phần mục tiêu trở thành cường quốc trên thế giới, cũng như xác lập lại cấu trúc an ninh châu Âu vốn đang do Mỹ và phương Tây chi phối.

Tuy nhiên, ngày 6/4/2022, Nga đã chủ động rút quân hoàn toàn khỏi thủ đô Kiev và thành phố Chernigov ở phía Bắc của Ukraine để chuẩn bị tập trung lực lượng ở phía Đông Ukraine nhằm giúp LPR và DPR lấy lại toàn bộ diện tích của Donbas bao gồm cả thành phố cảng Mariupol và củng cố việc chiếm đóng tại tỉnh Kherson nơi có kênh đào quan trọng cung cấp nước ngọt từ sông Dnhepr tới cho Crimea. Các quan chức tình báo Mỹ và châu Âu cho rằng Nga đang trong quá trình định hướng lại chiến dịch quân sự của mình sau khi vấp phải sự kháng cự quyết liệt của

quân Ukraine ở thủ đô Kiev và các tỉnh phía Bắc đất nước.² Đây là điều mà Nga chưa dự tính hết được khi bắt đầu chiến dịch quân sự đặc biệt.

2. Tác động của cuộc chiến

a. Tác động tới cục diện thế giới

Đánh giá về “Chiến dịch quân sự đặc biệt của Nga tại Ukraine”, Giáo sư *Mearsheimer* cho rằng đây là kết quả trực tiếp của quyết định thiếu sáng suốt của Mỹ và các đồng minh khi dự định kết nạp Ukraine vào NATO.³ Hệ quả của cuộc chiến đã vượt ra khỏi tính toán của tất cả các bên. Cuộc chiến đã làm: (i) xuất hiện một thế giới bị chia rẽ làm hai cực: Giữa Nga - Trung Quốc một bên và Mỹ cùng các đồng minh ở một bên; (ii) châu Âu - Đại Tây Dương phải phụ thuộc vào Mỹ nhiều hơn trong cuộc đối đầu giữa Nga và NATO; (iii) NATO có thể được củng cố, mở rộng bằng cách sớm chào đón Phần Lan và Thụy Điển trở thành thành viên⁴; (iv) châu Âu lâm vào một giai đoạn rất khó khăn, ở vào tình trạng nguy hiểm, trong đó phải tính tới cả phương án cuộc chiến lan ra cả các nước NATO với việc Nga có thể sử dụng vũ khí hạt nhân. Điều này dẫn tới việc định hình phương án tập hợp lực lượng tại châu Âu trong giai đoạn tới⁵; (v) củng cố mối quan hệ giữa Nga và Trung Quốc không chỉ trong lĩnh vực an ninh - chính trị mà cả trong lĩnh vực kinh tế và khoa học công nghệ⁶; (vi) gia tăng bất ổn tài chính cùng với giá cả hàng hóa và lạm phát tăng cao ở nhiều nơi trên thế giới; (vii) làm gián đoạn chuỗi cung ứng do lệnh cấm bay, cấm vận chuyển đường biển của các nước, dẫn đến việc thiếu hụt nguyên nhiên liệu đầu vào do nhiều loại trước đây được nhập khẩu từ Nga và Ukraine như dầu khí, kali, palladium, uranium, khí hiếm (neon), phân bón, lương thực⁷; (viii) niềm tin của các nhà đầu tư và người tiêu dùng bị suy

giảm dẫn đến GDP toàn cầu được dự báo sẽ giảm khoảng 1%⁸; (ix) làm tê liệt hoạt động tài chính không chỉ của Nga mà còn làm tê liệt hoạt động thanh toán của hệ thống ngân hàng thế giới; (x) khiến các dự án chung như Dòng chảy phương Bắc 2 cùng quan hệ đối tác kinh doanh giữa Nga với châu Âu đứng trên bờ vực sụp đổ.⁹

b. Tác động tới Ukraine và Nga

Xét về tác động đối với 2 nước trực tiếp tham chiến, Chiến dịch quân sự này đã gây ra thiệt hại lớn nhất cho lực lượng quân đội của cả Ukraine và Nga. Hãng *Sputnik* ngày 18/4/2022 dẫn thông tin từ Bộ Quốc phòng Nga cho hay chiến dịch quân sự của nước này tại Ukraine từ ngày 24/2/2022 đến 18/4/2022 đã tiêu diệt 136 máy bay, 471 máy bay không người lái (UAV), 249 hệ thống tên lửa phòng không của Ukraine, phá hủy 2.308 xe tăng và các xe bọc thép khác, 254 hệ thống phóng rốc kết đa nòng, 998 khẩu pháo và 2.171 xe quân sự của Ukraine.

Trong khi đó, cũng trong ngày 18/4/2022, trang *Kyiv Independent* đưa tin Nga đã mất 147 trực thăng, 167 máy bay khác, 155 UAV, 67 hệ thống phòng không, 76 xe nhiên liệu và 8 tàu thuyền. Bên cạnh đó, lực lượng Vũ trang Ukraine đã tiêu diệt 790 xe tăng, 2.041 xe chở quân bọc thép, 1.487 xe cộ, 381 khẩu pháo và 130 hệ thống phóng rốc kết đa nòng của Nga,¹⁰ và đặc biệt quân đội Ukraine là đã tiêu diệt soái hạm Moskva của Nga¹¹.

Còn về kinh tế, thì thiệt hại của Ukraine là rất lớn, không thể tính được. Khi cuộc chiến của Nga vẫn đang tiếp diễn, chính phủ Ukraine và phương Tây đang suy nghĩ cách xây dựng lại đất nước và ước tính tổng thiệt hại, theo đó chỉ tính tổng thiệt hại nhà ở, cơ sở hạ tầng và các nhà máy công nghiệp hiện lên tới 80 tỷ đô la. Song thiệt hại phi vật chất

còn lớn hơn nhiều. Các doanh nghiệp đã đóng cửa hoặc ngừng đầu tư, trong khi hàng triệu nhân công phải bỏ việc để tham gia chiến đấu hoặc đi tị nạn. Nhà nước phải chi hàng tỷ đô la cho hoạt động quân sự và hỗ trợ công dân di dời. Kinh tế Ukraine được dự báo giảm khoảng 45,1% trong năm 2022. Mức độ suy giảm thực tế sẽ phụ thuộc vào tình hình chiến sự kéo dài bao lâu và khốc liệt đến mức nào. Bộ trưởng Kinh tế Ukraine Yulia Svyrydenko vào cuối tháng 3/2022 cho hay cuộc chiến đã khiến nước này thiệt hại đến 564,9 tỷ USD, nếu tính cả thất thu về thương mại và kinh doanh, thì thiệt hại gấp ba lần GDP nước này trong năm 2021.¹² Chiến dịch này đã giáng đòn nặng nề vào nền kinh tế Ukraine và hệ thống cơ sở hạ tầng vật chất kỹ thuật của nước này. Số tài sản công thuộc nhóm hạ tầng, gồm đường bộ, đường sắt và sân bay, trị giá khoảng 119 tỷ USD đã bị phá hủy trong xung đột, trong khi thiệt hại về tài sản tư nhân, trong đó có nhà dân, là khoảng 90,5 tỷ USD. GDP năm 2022 của Ukraine mất khoảng 112 tỷ USD do chiến sự, giảm hơn 55% so với năm ngoái. Song ngay cả khi có đủ tiền, họ còn cần phải có các cải cách lớn hơn, chẳng hạn như chống tham nhũng, tăng cường nhà nước pháp quyền và cải thiện các doanh nghiệp nhà nước. Trước đây, để thúc đẩy triển vọng gia nhập EU, Ukraine đã phải không ngừng triển khai những cải cách tương tự.

Trong khi đó, ngay sau khi Nga tấn công Ukraine, phương Tây bắt đầu đóng băng tài sản của những cá nhân giàu có thân cận với Tổng thống Nga Putin, cấm các chuyến bay của Nga vào không phận phương Tây, và hạn chế khả năng tiếp cận công nghệ nước ngoài của Nga. Đáng chú ý nhất, Mỹ và các đồng minh đã phong tỏa tài sản dự trữ của Ngân hàng Trung ương Nga, loại nước này khỏi

không chỉ hệ thống tài chính viễn thông liên ngân hàng toàn cầu (Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunications – SWIFT)¹³, mà còn cả các thể chế cơ bản của hệ thống tài chính quốc tế, bao gồm tất cả các ngân hàng nước ngoài và Quỹ Tiền tệ Quốc tế. Ngày 8/3/2022, Mỹ ra lệnh cấm nhập khẩu mọi sản phẩm dầu mỏ và khí đốt từ Nga.¹⁴ Kết quả là giá trị của đồng rub sput giảm, tình trạng thiếu hụt gia tăng khắp các bộ phận của nền kinh tế Nga, và chính phủ nước này dường như đang đối mặt với khả năng vỡ nợ trái phiếu ngoại tệ. Nỗi sợ bị ảnh hưởng từ lệnh trừng phạt đã khiến các doanh nghiệp phương Tây ồ ạt rời Nga. Khối lượng dự trữ ngoại hối khổng lồ (khoảng trên 630 tỷ US\$)¹⁵ bị đóng băng đang gây khó khăn cho hoạt động trả nợ nước ngoài của Nga. Hạng xếp hạng tín nhiệm S&P 500 ngày 8/4/2022 tuyên bố xếp Nga vào nhóm vỡ nợ. GDP của Nga năm 2022 dự báo sẽ sụt giảm 15% hoặc thấp hơn nữa so với 2021. Với những biện pháp trừng phạt như vậy, có lẽ sức ép đối với Nga của Mỹ và châu Âu đã chạm tới giới hạn.

Trong khi đó, ở nước Nga: (i) người dân hoảng loạn đổ xô đi rút tiền ngân hàng; (ii) các cuộc biểu tình nhỏ lẻ phản đối chiến tranh nổ ra trên khắp đất nước, nhưng người biểu tình đã nhanh chóng bị bắt giữ; (iii) những người nổi tiếng, các nhà tài phiệt và thậm chí cả con cái của một số quan chức Nga đã lên án cuộc xung đột. Trước ống kính máy quay, các quan chức của Putin lộ rõ vẻ khó chịu khi phải thực hiện mệnh lệnh của ông. Tuy nhiên đây cũng chỉ là tỷ lệ nhỏ.¹⁶

c. Tác động tới Việt Nam

Đối với Việt Nam, cuộc chiến Nga - Ukraine dường như chỉ tác động tới tâm lý nhà đầu tư mà ít tác động trực tiếp tới kinh tế Việt Nam hay doanh nghiệp Việt Nam bởi

tổng kim ngạch song phương giữa Việt Nam với cả 2 nước Ukraine và Nga mới chỉ khoảng dưới 8 tỷ USD, chiếm hơn 1% kim ngạch xuất nhập khẩu năm 2021 của Việt Nam.¹⁷ Các mặt hàng xuất khẩu chính của Việt Nam sang Nga bao gồm điện thoại và linh kiện (chiếm 33%), máy vi tính và sản phẩm điện tử (13%), dệt may (10,5%), cà phê (5,4%), thủy sản (5,1%). Các mặt hàng xuất khẩu chính của Việt Nam sang Ukraine bao gồm điện thoại và linh kiện (chiếm 49% kim ngạch xuất khẩu của Việt Nam sang Ucraina), thủy sản (8,3%), máy móc, thiết bị phụ tùng (5,4%), giày dép các loại (4,87%), máy vi tính và sản phẩm điện tử (4,84%). Đầu tư của Nga và Ukraine vào Việt Nam cũng rất khiêm tốn.¹⁸

Các lệnh trừng phạt kinh tế từ phía EU và Mỹ sẽ đẩy giá các mặt hàng xuất khẩu của Nga tăng cao, giảm tính cạnh tranh của hàng hóa Nga. Điều này tạo cơ hội cho các nước xuất khẩu khác. Ví như, Nga là một trong những cường quốc xuất khẩu phân bón (phân đạm, NPK) lớn, nhưng bây giờ giá phân bón của Nga tăng cao nên sẽ là cơ hội tốt cho Việt Nam do nước ta cũng là một nước sản xuất và xuất khẩu nhiều phân bón. Nhìn rộng hơn, Việt Nam còn được hưởng lợi từ việc EU có thể dời hoạt động kinh doanh đến nơi có chính sách hợp lý và chính trị ổn định. Nên sau câu chuyện này có thể dẫn đến 1 điểm xoay chuyển gia tăng đầu tư FDI vào khu vực như Đông Nam Á, Đông Bắc Á, trong đó có Việt Nam.

Nga là nước xuất khẩu lúa mì lớn nhất thế giới, Ukraine đứng thứ 5 – hai nước cộng lại cung cấp hơn 30% cho thị trường lúa mì thế giới. Nếu tình hình chiến sự ở Ukraine kéo dài, mức cung lúa mì cho thị trường thế giới có thể giảm 30%, làm giá lúa mì, giá các loại ngũ cốc và nông phẩm khác tăng cao. Trong khi đó,

Việt Nam xuất khẩu gạo trên 6,5 triệu tấn/năm, đứng thứ hai trên thế giới sau Ấn Độ (xuất 18,7 triệu tấn/năm). Khi giá lương thực tăng cao, thế giá gạo và nông phẩm của Việt Nam cũng tăng theo. Về mặt chiến lược kinh doanh, thời điểm này do vậy, là cơ hội rất tốt để Việt Nam có thể tăng cường xuất khẩu gạo và các loại nông phẩm sang thị trường EU, nơi mà mỗi năm nhập khoảng 160 tỉ đô la lương thực và nhu cầu đang tăng. Vì cấm vận, EU đang cần có nguồn cung cấp ngũ cốc và nông phẩm thay thế, nên Việt Nam cần nỗ lực nâng cao thị phần của mình trong thị trường EU – trước mắt là sử dụng hết hạn ngạch xuất lúa gạo 80.000 tấn/năm với suất thuế quan 0% theo Hiệp định EVFTA – năm 2021 Việt Nam chỉ mới xuất 60.000 tấn. Đặc biệt nên phát triển các loại gạo thơm cấp cao, nhiều giá trị đang được người tiêu thụ châu Âu ưa chuộng.

Tuy nhiên, trong thương mại, cả hai phía Việt Nam và Nga sẽ gặp khó khăn về thanh toán các hợp đồng giao dịch do các lệnh trừng phạt của Mỹ và phương Tây, nhất là các hợp đồng yêu cầu thanh toán bằng đô la Mỹ. Ngoài ra, tỷ giá đồng Rub biến động, mất giá rất mạnh khiến một số nhà nhập khẩu của Nga đề nghị tạm dừng thanh toán trong một thời gian để chờ tình hình ổn định. Trong khi đó, về vận chuyển, lưu thông hàng hóa, hiện việc cấm vận hàng không và một số hãng tàu đã từ chối nhận đơn hàng vận chuyển hàng hóa từ Việt Nam đi Nga làm giá cước vận tải sẽ tiếp tục tăng cao cùng với sự chậm trễ trong vận chuyển sẽ ảnh hưởng nghiêm trọng đến thương mại hàng hóa hai nước. Điều này, tiếp tục gây áp lực gia tăng lên hệ thống vận chuyển logistics toàn cầu và giá cả hàng hóa, gây khó khăn cho việc cung ứng các nguyên, nhiên liệu đầu vào phục vụ sản xuất, tiêu dùng như khí đốt - dầu mỏ, nhôm, nickel, lúa mì, ngô, ngũ cốc.

3. Dự báo chiều hướng cuộc chiến Nga - Ukraine

Hiện nay, chiến dịch quân sự đặc biệt này đã bước vào giai đoạn 2 và sang tháng thứ 3, quân đội Nga đã tấn công nhiều thành phố lớn của Ukraine và phá hủy nhiều trang thiết bị quân sự của Ukraine, nhưng Tổng thống Putin vẫn khẳng định Nga không có kế hoạch chiếm lãnh thổ Ukraine, Nga chỉ tiến hành phi quân sự hóa và phi phát xít hóa ở Ukraine, cũng như bắt những kẻ phạm nhiều tội ác phải chịu trách nhiệm về sự đổ máu của dân thường, bao gồm cả công dân Nga. Tổng thống Putin nhấn mạnh “Tình thế khiến chúng tôi phải đưa ra những hành động quyết định và ngay lập tức”¹⁹.

Trong khi đó NATO, nhất là Mỹ đang tăng cường viện trợ quân sự cho Ukraine theo phương châm “chống Nga đến người Ukraine cuối cùng”. Kể từ khi Nga tiến hành chiến dịch quân sự hồi tháng 2/2022, Mỹ đã chuyển khoảng 3,5 tỷ USD vũ khí và các khoản viện trợ quân sự khác cho Ukraine. Ban đầu Mỹ đã chuyển cho Ukraine hơn 12.000 tên lửa chống tăng thiết giáp, 1.400 tên lửa phòng không vác vai, hơn 50 triệu viên đạn và nhiều khí tài khác, nhưng gần đây Mỹ đã chuyển thêm vũ khí hạng nặng hơn cho Ukraine, bao gồm 11 trực thăng Mi-17, 18 lựu pháo Howitzer và 300 máy bay không người lái Switchblade, ngoài ra còn có các hệ thống radar có khả năng theo dõi hỏa lực. Thủ tướng Đức Olaf Scholz cũng công bố kế hoạch chi thêm 2,16 tỷ USD cho các nhu cầu quân sự, phần lớn trong số đó nhằm cung cấp nguồn viện trợ cho Ukraine. Ba Lan đã cấp cho nước láng giềng Ukraine khoản viện trợ quân sự lên tới 1,6 tỷ USD, bao gồm 200 xe tăng T-72 do Liên Xô chế tạo, hàng chục lựu pháo Gvozdika, bộ phóng tên lửa đa nòng Grad, tên lửa dành cho máy

bay chiến đấu MiG-29, Su-27 cũng như các loại đạn dược và máy bay không người lái do Ba Lan sản xuất. Vũ khí phương Tây đã giúp Ukraine ngăn chặn đà tiến công của lực lượng quân đội Nga, nhất là cản trở Nga giành được quyền kiểm soát hoàn toàn không phận của Ukraine. Bởi vậy, làm cho Nga cũng phải đối mặt với những thách thức nhất định trong việc cung cấp vũ khí, nhiên liệu và lương thực cho quân đội của chính họ trong lãnh thổ Ukraine.²⁰

Vì vậy, hiện nay, các nhà phân tích đưa ra nhiều dự báo khác nhau cho cuộc chiến tại Ukraine. Tuy nhiên, trong bối cảnh cán cân quyền lực và tình hình thế giới tiếp tục có sự dịch chuyển nhanh, phức tạp, cho nên việc đưa một dự báo chính xác cho cuộc chiến này là điều không dễ. Tuy vậy, có một điều có thể kết luận là xung đột Nga - Ukraine rồi cũng sẽ đi đến hồi kết. Về sơ bộ, cuộc chiến trong thời gian tới có thể diễn biến theo 2 khả năng sau: Khả năng *thứ nhất* là trong trường hợp không có giải pháp ngoại giao hay chính trị, Nga nhiều khả năng sẽ hỗ trợ các tỉnh khác ở khu vực miền Đông sông Dnieper có đông dân nói tiếng Nga tuyên bố độc lập như Lugansk, Donetsk, Kherson, Zaporozia, Nihkolaiev. Điều này trên thực tế sẽ chia cắt Ukraine thành hai “quốc gia” Đông và Tây Ukraine. Ở mức độ thấp hơn, Nga có thể tạm “hài lòng” với việc kiểm soát khu vực Crimea, Donbass và Kherson; Khả năng *thứ hai* là Nga sẽ sa lầy ở Ukraine khi chính quyền của Tổng thống Zelensky, với sự hỗ trợ kinh tế và quân sự của phương Tây, tiếp tục kháng chiến lâu dài. Điều này có thể biến Ukraine thành một “Afghanistan” của châu Âu, với tác động và gánh nặng về an ninh, người tị nạn cho EU và NATO.

Tóm lại, dù rơi vào kịch bản nào, Nga cũng đạt được mục tiêu làm suy yếu tối đa tiềm

năng quân sự và cơ sở vật chất của Ukraine, khiến nước này không thể tạo ra mối đe dọa an ninh với mình. Nhưng nếu nhìn từ góc độ địa chính trị và kinh tế lâu dài, cuộc xung đột Nga - Ukraine không có kẻ thắng, trừ nước Mỹ bởi vì một châu Âu quá đoàn kết sẽ không cần nước Mỹ nữa, chính vì nội bộ châu Âu có bất đồng nên địa vị lãnh đạo của Mỹ trong NATO mới có thể vững chắc hơn. Trong khi đó, xét trên phạm vi toàn cầu và khu vực, do tác động của cuộc chiến, nên cả thế giới đang phải đối mặt với đứt gãy chuỗi cung ứng lần hai, lạm phát gia tăng, đời sống nhân dân khó khăn, nhiều nước sẽ lâm vào cảnh thiếu đói và khủng hoảng lương thực. Bởi vậy, nhiệm vụ của cả thế giới là cố gắng giải quyết cuộc chiến này bằng biện pháp hòa bình theo con đường đối thoại càng sớm càng tốt.

Chú thích

- ¹ Kiêu Anh, “Lâu Năm Góc: Nga đã rút quân hoàn toàn khỏi Kiev và Chernihi”, *VOV.VN online* ngày 7/4/2022 tại <https://vov.vn/the-gioi/lau-nam-goc-nga-da-rut-quan-toan-khoi-kiev-va-chernihiv-post935500.vov>.
- ² Theo cuộc thăm dò dư luận của Razumkov vào tháng 3/2022 ở Ukraine, 33% người được hỏi muốn chống Nga bằng bạo lực, 21% muốn chống Nga bằng hình thức phi bạo lực, 10% muốn rời đất nước, 14% muốn đến một nơi an toàn hơn, 18,6% không muốn chống Nga. Cuộc thăm dò cũng cho thấy hơn một nửa dân số Ukraine ủng hộ đất nước gia nhập NATO và EU, thay vì tham gia bất cứ tổ chức nào do Nga dẫn dắt.
- ³ John Mearsheimer (trả lời phỏng vấn), “NATO chơi với lửa nên bị bỏng”, (*Der Westen hat nicht verstanden, dass Putin nach anderen Regeln spielt*) *WELT*, 30/01/2022.
- ⁴ Điều này làm đường biên giới trên bộ Nga - NATO sẽ tăng gấp đôi, từ 1.200 km hiện nay, lên tới hơn 2.500 km, đòi hỏi Nga tăng chi phí quốc phòng cũng như bố trí lực lượng phòng thủ rộng lớn hơn.
- ⁵ Đức và một số nước châu Âu như Italy, Ba Lan, Hà Lan, Romania, Thụy Điển và Đan Mạch cũng đã công bố tăng chi tiêu quốc phòng lên đến 2%

hoặc 3% GDP, theo đó chi phí quốc phòng của Đức sẽ tăng từ khoảng 49 tỷ US\$ lên 76 tỷ USD. Điều đó có nghĩa là sẽ có một cuộc cạnh tranh quân sự tái diễn tại châu Âu. Tuy nhiên, tài trợ cho quốc phòng sẽ dẫn đến nhiều nợ hơn, thuế cao hơn, hoặc cắt giảm các chương trình hỗ trợ mà người dân châu Âu đã quen thuộc sau nhiều thập niên hòa bình. Điều đó cũng có nghĩa là sẽ có nhiều thanh niên châu Âu phải đi nghĩa vụ quân sự và phục vụ ở các vị trí tuyến đầu tại sườn phía đông của NATO hơn. Xét về ngắn hạn, do xung đột Nga - Ukraine mà các nước châu Âu đều không có ý kiến phản đối [Đức làm] điều đó. Nhưng nhìn về lâu dài, một nước Đức tái quân sự hoá quyết không phải là điều mà nước Pháp vui lòng nhìn thấy. Địa chính trị nội bộ châu Âu có thể đứng trước biến động lớn hơn.

- ⁶ Trái ngược với sự im lặng sau khi Nga sáp nhập Crimea, Trung Quốc đã thể hiện sự ủng hộ đối với “những lo ngại về an ninh” của Nga trong mối quan hệ với NATO. Bên cạnh đó, Nga và Trung Quốc cũng đã nhất trí phát triển một giải pháp thay thế SWIFT, được gọi là Hệ thống chuyển thông điệp tài chính (SPFS). Đây là cấu trúc tài chính riêng mà hai nước có thể sử dụng để tránh những tác động của Mỹ tới hệ thống thanh toán quốc tế mà đồng USD thông trị. Cùng với đó, hệ thống Thanh toán Liên ngân hàng Xuyên biên giới (CIPS) của Trung Quốc cũng được coi là một giải pháp giúp Nga thay thế cho SWIFT.
- ⁷ Tuy GDP Nga chỉ bằng 1,5% nền kinh tế toàn cầu, Nga chiếm thị phần khá lớn trong thị trường một số mặt hàng quan trọng như dầu khí, ngũ cốc và vài khoáng sản chiến lược nên chiến tranh và cấm vận đã tạo ra sự khan hiếm và đẩy cao giá các mặt hàng này – qua đó tác động tiêu cực lên nền kinh tế thế giới. Nga chiếm 49% lượng xuất khẩu nickel (dùng chế tạo các loại bình điện cho ô tô) cho thế giới; 42% lượng xuất khẩu palladium (dùng để chế tạo linh kiện chuyển đổi xúc tác analytic converter dùng trong ô tô) và 26% lượng xuất khẩu thị trường nhôm của thế giới. Ukraine chiếm 70% thị trường xuất khẩu khí neon (cần thiết trong tiến trình chế tạo linh kiện bán dẫn – semiconductors). Trong thời gian qua, giá các loại khoáng sản này tăng hơn 30 - 50% do tình trạng thiếu hụt trên thị trường. Ngoài ra, Nga là nước xuất khẩu lúa mì lớn nhất thế giới, Ukraine đứng thứ 5 – hai nước cộng lại cung cấp hơn 30% cho thị trường lúa mì thế giới. Chiến tranh và cấm vận đã làm giá lúa mì tăng 50% trong tháng qua và đẩy giá các loại ngũ cốc

- và nông phẩm khác lên theo. Nếu tình hình chiến sự ở Ukraine kéo dài, mức cung lúa mì cho thị trường thế giới có thể giảm 30%, tạo ra khủng hoảng lương thực, giá nông phẩm tăng cao thêm và nạn đói ở một số vùng.
- ⁸ Do cuộc chiến ở Ukraine, EIU dự báo tăng trưởng toàn cầu giảm từ 3,9% xuống còn 3,4%; OECD dự báo tăng trưởng toàn cầu giảm 1% và tăng lạm phát thêm 3% trong năm 2022; Ngân hàng Thế giới giảm dự báo tăng trưởng kinh tế toàn cầu năm 2022 xuống còn 3,2%, trong đó khu vực châu Âu và Trung Á được dự kiến suy thoái tới 4%. Các ngành dịch vụ, nhất là du lịch và hàng không mới bước đầu phục hồi từ đại dịch Covid-19 được dự báo sẽ đối mặt với áp lực suy giảm nếu cuộc chiến còn kéo dài.
- ⁹ Trong bối cảnh các doanh nghiệp phương Tây ô ạt rút khỏi Nga do ảnh hưởng của lệnh trừng phạt, những công ty năng lượng liên quan đến Dòng chảy phương Bắc 2 buộc phải chấp nhận thua lỗ lớn vì dự án này. Vào đầu tháng 3/2022, Wintershall Dea thông báo rằng họ sẽ xóa bỏ khoản tài trợ 1 tỷ euro (1,1 tỷ USD) cho đường ống. OMV cũng có động thái tương tự còn Shell thì rút khỏi dự án. Nord Stream 2 AG đang xem xét nộp đơn xin phá sản trong thời gian tới.
- ¹⁰ Khánh An, “Chiến sự đến chiều 18.4: Nga, Ukraine thống kê thiệt hại của đối phương”, *Thanh niên online*, ngày 18/4/2022 tại <https://thanhnien.vn/chien-su-den-chieu-18-4-nga-ukraine-thong-ke-thiet-hai-cua-doi-phuong-post1449893.html>.
- ¹¹ Ukraine tuyên bố đã bắn cháy con tàu bằng hai tên lửa chống hạm Neptune vào hôm 13/4/2022. Moskva dài 186 m, là tàu chiến lớp Slava thuộc biên chế Hạm đội Biển Đen và là một trong những tàu chiến chủ lực của Hải quân Nga. Con tàu được hạ thủy năm 1979, được trang bị ít nhất 16 tên lửa đối hạm và nhiều tên lửa phòng không, ngư lôi, hệ thống pháo hạm tiên tiến. Từ tháng 2/2022, tàu Moskva đã tham gia chiến dịch quân sự đặc biệt của Nga, triển khai ở ngoài khơi Ukraine. Nhiệm vụ chính của Moskva là thực hiện các vụ tấn công chính xác bằng tên lửa hành trình Kalibr. Tuy nhiên, Bộ Quốc phòng Nga ngày 22/4 công bố thảm họa Moskva là do hỏa hoạn đã dẫn tới nổ kho đạn ngày 13/4/2022 trên tàu. Các thủy thủ trên tàu đã nỗ lực dập tắt đám cháy nhưng không thành công. Tàu Moskva sau đó đã bị chìm khi được kéo về cảng trong bối cảnh điều kiện không thuận lợi trên biển. Đã có 1 người thiệt mạng và 27 thành viên trên tàu mất tích, 396 thành viên thủy thủ đoàn còn lại đã được sơ tán đến các tàu khác của Hạm đội Biển Đen trong khu vực và đưa đến Sevastopol.
- ¹² Trung Nhân, “Thiệt hại kinh tế của Nga, Ukraine sau gần hai tháng chiến sự”, *vnExpress online*, ngày 16/4/2022 tại <https://vnexpress.net/thiet-hai-kinh-te-cua-nga-ukraine-sau-gan-hai-thang-chien-su-4450420.html>.
- ¹³ Bà Maria Shagina, thành viên Viện Các vấn đề Quốc tế Phần Lan nhận định "Việc loại bỏ Nga (khỏi SWIFT) sẽ chấm dứt tất cả các giao dịch quốc tế, gây ra sự biến động tiền tệ và kéo theo sự tháo chạy khỏi Nga của các dòng vốn lớn". Cựu Bộ trưởng tài chính Nga Alexei Kudrin năm 2014 từng ước tính GDP của Nga sẽ giảm 5% nếu bị loại khỏi SWIFT. Do vậy, những năm gần đây, Nga đã có những động thái nhằm giảm thiểu thiệt hại khi kịch bản đó xảy ra. Nga đã lập hệ thống chuyển thông điệp tài chính (SPFS) riêng sau khi bị phương Tây áp các lệnh trừng phạt vào năm 2014 do sáp nhập bán đảo Crimea. SPFS có khoảng 400 thành viên đang sử dụng. Khoảng 20% giao dịch nội địa được thực hiện thông qua SPFS. Tuy nhiên, dung lượng của tin nhắn bị hạn chế đáng kể so với SWIFT, và hệ thống chỉ hoạt động trong giờ hành chính, trong khi SWIFT hoạt động 24/7.
- ¹⁴ Tuy nhiên lệnh trừng phạt này trên thực tế không được áp dụng ngay lập tức, mà có "độ trễ" nhất định cho Nga. Giới chức Mỹ tiết lộ các công ty Mỹ có ít nhất 45 ngày để giảm dần các hợp đồng năng lượng còn hiệu lực với Nga trước khi chấm dứt hoàn toàn. Trong khi đó, dù EU gần đây quyết định cấm nhập khẩu than đá của Nga, khối 27 nước châu Âu vẫn đặt thời hạn 3 tháng để các thành viên tìm nhà cung cấp mới. Doanh thu của Nga từ bán than đá sang châu Âu khoảng 8 tỷ USD/năm, không đáng kể nếu so với dầu mỏ và khí đốt. EU cũng đang tiếp tục nhập khoảng 25% nhu cầu dầu mỏ và 40% khí đốt từ Nga hơn một tháng qua. Cơ quan Năng lượng Quốc tế (IEA) ước tính EU trả cho Nga khoảng 400 triệu USD/ngày cho khí đốt và 700 triệu USD/ngày cho dầu mỏ. Chừng nào Nga còn khả năng tiếp tục bán dầu và khí đốt, chính phủ Nga vẫn có nền tảng tài chính vững chắc. Đây là lỗ hổng rất lớn trên bức tường trừng phạt của phương Tây.
- ¹⁵ Nga đã tích trữ rất ít đô la Mỹ, dự trữ của họ được đổi lấy vàng hoặc Nhân dân tệ của Trung Quốc; 32% dự trữ ngoại hối của Ngân hàng Trung ương Nga lại nằm ở châu Âu.

- ¹⁶ Dữ liệu từ cuộc thăm dò gần đây nhất của Trung tâm Levada độc lập cho thấy trái ngược với những gì các nhà phê bình khẳng định, thông qua các cuộc phỏng vấn trực tiếp thay vì phỏng vấn qua điện thoại, 81% người được hỏi cho biết họ ủng hộ “chiến dịch đặc biệt”, với 53% “chắc chắn” ủng hộ, và 28% “khá” ủng hộ. Cũng theo Levada, mức độ ủng hộ Putin, đã vọt lên 83% vào tháng 3/2022, tăng 12% so với cùng kỳ tháng trước. Sự gia tăng mức độ ủng hộ của công chúng là tương tự như những gì xảy ra sau sự kiện sáp nhập Crimea vào năm 2014 (xem Andrei Kolesnikov, “Russians at War,” *Foreign Affairs*, 18/04/2022).
- ¹⁷ Theo Thương vụ Việt Nam tại Nga, kim ngạch xuất nhập khẩu giữa Việt Nam và Nga trong năm 2021 đạt 7,14 tỷ USD tăng 25,9% so với năm 2020 và đứng thứ 21 trong số các đối tác thương mại chính của Nga. Trong đó, kim ngạch xuất khẩu hàng hóa của Nga sang Việt Nam đạt 2,24 tỷ USD tăng 38,3% (đứng thứ 39 trong số các đối tác thương mại của Nga); kim ngạch nhập khẩu từ Việt Nam đạt 4,89 tỷ USD, tăng 20,9% so với năm 2020 (đứng thứ 12 trong các đối tác nhập khẩu chính của Nga). Việt Nam xuất siêu sang Nga 2,65 tỷ USD trong năm 2021. Trong khi đó, đối với thị trường Ukraine, năm 2021, kim ngạch thương mại giữa Việt Nam và Ukraine đạt 720,5 triệu USD (tăng 50,6% so với năm 2020), trong đó xuất khẩu từ Việt Nam đạt 344,6 triệu USD (tăng 21%), nhập khẩu từ Ukraine đạt 375,8 triệu USD (tăng 94,2%).
- ¹⁸ Về đầu tư, cho đến nay, Ukraine có 27 dự án đầu tư trực tiếp tại Việt Nam với tổng vốn khoảng 30,1 triệu USD (theo số liệu của Cục đầu tư nước ngoài tính đến tháng 9 năm 2020), đứng thứ 67 trên tổng số 138 nước và vùng lãnh thổ đầu tư và Việt Nam. Trong khi đó với Luật CAATSA 2017 (Countering America’s Adversaries Through Sanctions Act), Mỹ đã ban hành cơ sở pháp lý rõ ràng cho việc áp dụng cấm vận ngoài lãnh thổ Mỹ. Việt Nam liên doanh với Nga trong Vietsovpetro (Petrovietnam 51% – Zarubezhneft 49%) nên có thể bị cáo buộc là tiếp tục giao dịch với doanh nghiệp Nga bị cấm vận; như thế là vi phạm luật cấm vận của Mỹ. Ta cần rất thận trọng và nên tham vấn pháp lý cho tình huống này.
- ¹⁹ Văn Hiếu, “Nga mở chiến dịch quân sự đặc biệt ở miền Đông Ukraine”, *Báo Quân đội Nhân dân online*, ngày 25/2/2022.
- ²⁰ Thành Đạt, “Nga cảnh báo hậu quả khó lường nếu Mỹ chuyển vũ khí cho Ukraine”, *Dân trí online*, ngày 16/4/2022.
- Tài liệu tham khảo**
1. Andrei Kolesnikov, “Russians at War,” *Foreign Affairs*, 18/04/2022.
 2. John Mearsheimer (trả lời phỏng vấn), “NATO chơi với lửa nên bị bỏng”, (Der Westen hat nicht verstanden, dass Putin nach anderen Regeln spielt) *WELT*, 30/01/2022.
 3. Khánh An, “Chiến sự đến chiều 18.4: Nga, Ukraine thống kê thiệt hại của đối phương”, *Thanh niên online*, ngày 18/4/2022 tại <https://thanhnien.vn/chien-su-den-chieu-18-4-nga-ukraine-thong-ke-thiet-hai-cua-doi-phuong-post1449893.html>.
 4. Kiều Anh, “Lâu Năm Góc: Nga đã rút quân hoàn toàn khỏi Kiev và Chernihi”, *VOV.VN online* ngày 7/4/2022 tại <https://vov.vn/the-gioi/lau-nam-goc-nga-da-rut-quan-hoan-toan-khoi-kiev-va-chernihiv-post935500.vov>.
 5. Nguyễn Anh Tuấn (2021), “Những thay đổi trong chính sách đối ngoại của Ukraine từ khi độc lập đến nay”, *Tạp chí Nghiên cứu châu Âu*, số 8 (251), 2021.
 6. Nguyễn Anh Tuấn. “Căng thẳng Nga - Ukraine: Bản chất, nguyên nhân và triển vọng”. *Tạp chí Cộng sản*, ngày 3/3/2022. <https://www.tapchicongsan.org.vn/web/guest/the-gioi-van-de-su-kien-/2018/825068/cang-thang-nga--ukraine--ban-chat%2C-nguyen-nhan-va-trien-vong.aspx>.
 7. Nguyễn Anh Tuấn. "Dự án 'Dòng chảy phương Bắc 2': Bài toán trong chính sách của Mỹ đối với khu vực châu Âu." *Tạp chí Cộng sản*, ngày 28/4/2021. <https://www.tapchicongsan.org.vn/web/guest/the-gioi-van-de-su-kien-/2018/821830/du-an-%E2%80%9Cdong-chay-phuong-bac-2%E2%80%9D--bai-toan-trong-chinh-sach-cua-my-doi-voi-khu-vuc-chau-au.aspx>;
 8. Nguyễn Anh Tuấn (2015), “Kinh tế Nga 2015: Đường ra khỏi suy thoái”, *Tạp chí Nghiên cứu quốc tế*, số 100, tháng 3/2015.
 9. Thành Đạt, “Nga cảnh báo hậu quả khó lường nếu Mỹ chuyển vũ khí cho Ukraine”, *Dân trí online*, ngày 16/4/2022.
 10. Trung Nhân, “Thiệt hại kinh tế của Nga, Ukraine sau gần hai tháng chiến sự”, *vnExpress online*, ngày 16/4/2022 tại <https://vnexpress.net/thiet-hai-kinh-te-cua-nga-ukraine-sau-gan-hai-thang-chien-su-4450420.html>.
 11. Văn Hiếu, “Nga mở chiến dịch quân sự đặc biệt ở miền Đông Ukraine”, *Báo Quân đội Nhân dân online*, ngày 25/2/2022.